

ВСТУП

КОЛИ ТОБІ ДЕВ'ЯТНАДЦЯТЬ

(ІЩЕ ПРО ДЕШО)

I

Коли мені виповнилося дев'ятнадцять (в історіях, які ти збираєшся прочитати, це число має певне значення), гобіти були великими.

Під час Великого музичного фестивалю у Вудстоці у бруді на фермі Макса Язгура бебралися десь півдюжини Меррі та Ліппінів, удвічі більше Фродів і незліченна кількість гіпарів Гендальфів. «Володар перснів» Дж. Р. Р. Толкіна в ті дні мав шалену популярність, і, хоча я так і не зміг потрапити на «Вудсток» (про що шкодую), по-моєму, я був наполовину гіпі, принаймні достатньо гіповим, щоб прочитати ці романи й захопитися ними. Книги «Темної вежі», як і більшість довгих історій-фентезі, написаних чоловіками та жінками моого покоління («Хроніки Томаса Ковенанта» Стівена Дональдсона, «Меч Шаннари» Тері Брукса — і це тільки два приклади), народилися під впливом Толкіна.

Але попри те, що ті книжки я прочитав у 1966 і 1967 роках, від свого писання я утримався. З якоюсь зворушливою пріязнню реагував я на розмах Толкінової уяви (на честолюбність задуму розказаної ним історії), але хотів написати власну історію. Якби я почав це робити тоді, то неминуче повторив би його витвір. А це, як полюблів говорити покійний Хитрун Дік

Ніксон, було б неправильно. Завдяки панові Толкіну двадцяте століття було під самоузважене забезпечене всіма необхідними ельфами й магами.

1967 року я не мав жодного уявлення про те, якою буде моя історія, але це не важило. Я був на сто відсотків упевнений, що впізнаю її, коли вона проходитиме повз мене на вулиці. Мені було дев'ятнадцять, і я був гордовитий. Авжеж, я був досить зарозумілій, щоб відчути, буцімто ще можна трохи почекати на прихід музи й появу моого шедевра (я не сумнівався, що так і станеться). Схоже, в дев'ятнадцять років людина має право на самовпевненість — о цій порі час зазвичай ѹще не починає свою паскудну підривну діяльність, позбавляючи вас волосся і кідка в стрибку, як співають у популярній пісні кантрі. Та насправді час забирає значно більше. У 1966 і 67-му я цього не знав, та навіть якби знав, то мені було б начхати. Я ше міг собі уявити (ледве-ледве), як мені виповниться сорок або п'ятдесят? Ні. *Шістдесят?* Та ні в якому разі! Про шістдесят років не могло бути й мови. І це цілком природно, коли тобі дев'ятнадцять. Дев'ятнадцять — це такий вік, коли ти кажеш: «*Дивіться, я курю тринітротолуол і п'ю динаміт, і якщо ви знаєте, що для вас добре, то геть з дороги — бо ось іде Стів!*»

Дев'ятнадцять — егоїстичний вік, пора обмежених турбот. Я був вельми амбітний і прагнув досягти вершин. І це все, що мене хвилювало. Я мав друкарську машинку, яку переносив із одного задрипаного помешкання до іншого, завжди з пакетиком марихуани в кишені і з посмішкою на обличчі. Компроміси середнього віку були далекою перспективою, обрা�зи літнього віку — за лінією горизонту. Мов головний герой тієї пісні Боба Сетера про те, що зараз вони звикають продавати вантажівки, я почувався безмежно могутнім і надзвичайно оптимістичним. У кишенях гуляв вітер, але в голові ройлися думки, котрі я хотів висловити, а душа була переповнена історіями, які я хотів розказати. Сьогодні це звучить банально, але тоді здавалося дивовижним. Я почувався дуже крутым. Понад усе на світі хотів прорвати оборону своїх читачів, здобути над ними перемогу,

змусити захоплюватися і змінити їх назавжди, орудуючи тільки сюжетом, більше нічим. І я відчував, що мені під силу це зробити. Що я просто *створений* для цього.

Наскільки помпезно це все звучить? Сильно чи не дуже? Хай там як, я не вибачаюся. Мені було дев'ятнадцять. У моїй бороді не було ані сивої прядки. Я мав три пари джинсів, пару чобіт, думку про те, що світ — це моя устриця, і за двадцять наступних років не сталося нічого такого, що могло б мене переконати у помилковості поглядів. А потім, десь років у тридцять дев'ять, почалися проблеми: алкоголь, наркотики, нещасний випадок на дорозі, через який у мене змінилася хода (та й не тільки). Все це я вже детально описував і тут не повторюватимуся. Крім того, вам однаковісінько, чи не так? Врешті-решт світ виставляє на вашому шляху підлого Патрульного, щоб уповільнити ваш розвиток і показати, хто тут господар. Ти, читачу, поза сумнівом, зустрічав уже свого Патрульного (або у тебе ще все попереду). Я зустрів свого і впевнений, що він іще повернеться. Бо знаємою адресу. Це неприємний хлопець, Поганий Лейтенант, запеклий ворог наркотиків, трахання, гордошів, амбіцій, гучної музики — усього, що властиво дев'ятнадцяти рокам.

Але я й досі вважаю, що то був дуже гарний вік. Може, навіть найкращий період життя. Цілу ніч можеш танцювати рок-н-рол, а коли музика стихне і з голови вивітриться пиво, ти в змозі думати. І мріяти про велике. Підлій Патрульний зрештою вкаже вам на ваше місце, і якщо почати з малого, то, коли він із вами розбереться, від вас точно не залишиться й мокрого місця. «Ще один готовий!» — вигукне він і покрокує далі з книжкою квитанцій у руці. Тож трохи (чи навіть багато) зарозуміlostі — не так уже й погано, хоча ваша мати, поза сумнівом, не цього вас учила. Моя так точно. «Гординя призводить до падіння, Стівене», — казала вона... а потім я з'ясував — десь у віці дев'ятнадцяти помножити на два, — що падіння неминуче. Ти падаєш сам чи тебе зіштовхують у канаву. В дев'ятнадцять у тебе можуть перевірити документи в барі й звеліти забиратися до ділька, виставити твої вибачення (і дупу, яка теж шкодує) назад на вулицю,

але, бігме, ніхто не перевірить у тебе посвідчення, коли ти починаєш писати картину, вірш чи розповідати історію, і якщо ти, читачу, зараз дуже молодий, то не дозволяй старшим і (на їхні думку) ліпшим переконати тебе в протилежному. Авжеж, ти ніколи не бував у Парижі. Так, ти ніколи не бігав з биками у Памплоні. Звісно, ти молокосос, у якого лишењь три роки тому почало рости волосся під пахвами — то й що з того? Якщо від самого початку ти будеш недооцінювати себе, то що станеться з тобою, коли ти подорослішаєш? Давай, уперед, і не слухай, що тобі кажуть, — ось що я думаю. Сядь і *викури* цю сигарету до кінця.

II

Гадаю, письменники-романісти поділяються на дві категорії (включаючи й ту, до якої наприкінці 1970-х як новачок належав і я). Ті, хто дотримуються більш літературного, тобто «серйозного», боку цієї праці, розглядають кожну ймовірну тему у світлі такого питання: *«Що означатиме написання такої історії особисто для мене?»* Ті ж, чия доля (або *ка*, якщо вам це більше до вподоби) — писати масові романі, схильні ставити зовсім інше питання: *«Що означатиме написання такої історії для інших?»* «Серйозний» романіст шукає відповідей і ключів до власної особистості, «масовий» письменник — читальку аудиторію. Обидва різновиди літераторів однаково егоїстичні. Я знав багатьох із них, тож б'юся об заклад на свій годинник.

Хай там як, здається, що навіть у дев'ятнадцять років я відносив історію Фродо і його намагання позбутися Одного Великого Персня до другої категорії. То були пригоди купки пілігримів, більшість із яких походила з Британії, на тлі обрамлення, у якому вгадувалися елементи давньоскандинавської міфології. Мені сподобалася ідея подорожі — чесно кажучи, я був од неї у захваті, — але мене геть не цікавили ні Толкінові витривалі сільські парубки (не те щоб вони мені не подобалися, навпаки), ні лісисті скандинавські пейзажі. Якби я спробував просуватися в цьому напрямку, то мене б неминуче спіткала невдача.